

noget mere frisindet, end den i Virkeligheden var; men det gjorde ikke noget, naar Udslaget blev forholdsvis frisindet, hvilken Tankegang der end laa bag. I denne lykkelige Tid lykkedes det næsten at standse ethvert Tilbageskridt. Det var den Tid, da Folketinget forkastede Pryglene, endda som Dissiplinærmiddel i Tvangsarbejdsanstalterne; det var den Tid, da ethvert Forslag, der indeholdt Gnist af Reaktion, standsedes, og dog var det i den Tid muligt at faa virkelig frisindede og demokratiske Reforme gennemførte. Jeg nævner saadanne Ting som Ulykkesforsikringsloven, hemmelig Afstemning, Fabrikloven og andre betydningsfulde Love.

I denne Tid lykkedes det os at standse de kirkelige Love, der gik ud paa at paa-ligne København en kirkelig Ekstraskat. Men hvad skete saa? Først havde Kirken protesteret derimod og været meget bekymret derfor, men saa havde der i Højreregeringernes Tid, i den gamle Kommunalbestyrelses Tid — og denne var jo før 1893 behersket af Højre — gjort sig anden Indflydelse gældende. Kirken og Kirkens Mænd havde gjort alt, hvad de formaaede, for at forhøje Skatten, men det lykkedes dem ikke. Man ved jo, hvilke Planer der var oppe, og hvorledes den gamle Kommunalbestyrelse i 1892 vilde bygge 8 ny Kirker ved et rent og skært Tilskud fra Kommunekassen, men det lykkedes ikke. Det er noget, som vi gerne ville fremdrage i disse Dage: hvorledes det ved Demokratiets første Valgsejr i 1893 lykkedes at sætte en Bom for disse Planer. Trods det, at Kirken den Gang forlangte en statskirkelig Udvikling, lykkedes det ikke i Kraft af den heldige politiske Situation, vi den Gang havde i Landet. Der blev gjort mange Forsøg, og De kende jo de omgaaende Bevægelser, som Kirken den Gang gjorde, hvordan man benyttede de gamle Kirkeligningslove til at bygge Kirker for paa Laan. Det mente man, disse Love ikke forbød, og bagefter paalignede man Forrentning og Afbetaling af disse Laan. Det var altsaa en Omvej. Man maatte ifølge Christian den 5tes Lovs bekendte Paragraf ikke paaligne Kirkeskat til Opførelse af ny Kirker; men kun til Istandsættelse af gamle. Man byggede da paa Laan, og saaledes ere f. Eks. Mathæuskirken og Jakobskirken vistnok rejste ligesom ogsaa andre Kirker i Løbet af 70erne og 80erne. Det var i Virkeligheden en lidet kirkelig Maade, hvorpaa saaledes en hel Række Kirker ere rejste i vor By, og dette kan

maaske bidrage sit til at forklare, at Kirkerne ikke ere saa populære her. Det var en rent juridisk Omgaaelse af Loven, et rent Juristeri. Det var ved saadanne Sagførerkræb, at det lykkedes at faa rejst 4—5 store Kirker her i København. Men det gik ikke. Demokratiet forhindrede disse reaktionære Fremskridt og (Afbrydelse). Jeg beder ærede Medlemmer om ikke at forstyrre mig i denne Udvikling. Jeg tror ikke, at det har saa ringe Interesse til Belysning af det virkelig meget farlige Princip, som ligger i dette Lovforslag, nemlig Statskirkelighed og i Modsætning dertil Frikirkelighed. Jeg kræver nogen Opmærksomhed for Udviklingen heraf. Jeg tror ikke, at Tinget bør vedtage et saadant Lovforslag ved 3die Behandling uden at vide, hvad det gør, og jeg er sikker paa, at naar adskillige ærede Medlemmer faa Øjnene op for det Princip, som ligger deri, kunne de blive betænkelige ved at stemme. Jeg kunde ogsaa tænke mig, at der var enkelte af dem, som vilde stemme derimod. Jeg vender mig særlig til mine to ærede Naborigsdagsmænd her i København, det ærede Medlem for Københavns 4de Valgkreds (Birck) og det ærede Medlem for Københavns 3die Valgkreds (Alfred Christensen). Jeg tror, at naar de rigtig overveje det Princip, som ligger i dette Lovforslag, ville de ikke kunne stemme derfor. Min ærede Sidemand, det ærede Medlem for Københavns 4de Valgkreds, er vist ikke saa forfærdelig kirkelig sindet. Han har i ethvert Tilfælde vist ikke saa store Interesser i den Retning. Men selv om han havde det, maatte han, hvis han var en frisindet Mand, hvad jeg antager han er, især paa dette Omraade, kunne slutte sig til min Betragtning. Jeg antager ikke, det ærede Medlem for Københavns 4de Valgkreds vilde ønske at komme ind paa nogen stiv statskirkelig Retning (Afbrydelse af Birck). Det ærede Medlem erklærer ikke at have nogen Mening derom, men desto nødvendigere er det, at jeg viser ham, at han bør have nogen Mening derom, og desto nødvendigere er det, at jeg udvikler Lovforslagets Princip, for saa kan det ærede Medlem se, hvad der kommer ud af at gennemføre Lovforslaget her uden Udvalgs Nedsættelse. Man ser, at her sidder Medlemmer, som kort forinden vi gaa til Afstemning ikke have Begreb om, hvad Lovforslaget gaar ud paa, men det er en farlig Maade at lovgive paa, og derfor vil jeg ogsaa ved denne Tale bi-